

Seçilmiş Bazı Ülkelerde Sığınmacı Eğitim Politikaları ve Uygulamalarına Bir Bakış*

Emine Saklan^a

^a Dr.Öğr.Üyesi., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye, ORCID: 0000-0001-6143-9955

ÖZET	MAKALE BİLGİSİ
<p>Dünya üzerinde savaşların şiddetlenerek devam etmesi, insanların ekonomik olarak darboğazda kalması, yerlerinden edilmesi ve işsizlik gibi nedenler milyonlarca kişinin kendilerine çeşitli haklar sağladıklarına inanılan gelişmiş Avrupa ülkelerine göç etmelerine yol açmaktadır. Göç edenlerin uzun vadede göç ettikleri ülkede kaldıkları ve ülkenin sosyal, politik ve ekonomik yapısına uyum sağlamaya çalıştıkları düşünüldüğünde, ülkeler için en öncelikli konulardan biri kuşkusuz sığınmacıların uyumu olmaktadır. OECD ülkeleri sığınmacıların işgücü piyasalarına uyum sağlamaları ve topluma katılımlarının gerçekleştirilebilmesi ve gelecekte ekonomik büyümenin sağlanabilmesi için eğitimin son derece önemli olduğu görüşündedirler. Eğitime, göçe ve sığınmacılık olgusuna dair geliştirilen politikaların ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre değiştiği ve uygulamalarda farklılıklar görüldüğü söylenebilir. Gelişmiş ülkelerde sığınmacılara yönelik uyum programları uygulanırken, gelişmekte olan ülkelerde sığınmacılar doğrudan eğitim süreçlerine dahil edilebilmektedirler. Bu çalışmada son yıllarda Avrupa ülkeleri arasında en fazla göç alan Almanya, İsveç ve Avusturya'nın sığınmacı eğitim politikaları ve uygulamalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada veriler, Uluslararası Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD), Küresel Göç Veri Analiz Merkezi (GMDAC), Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Örgütü (IOM), İşgücü Çalışmaları Enstitüsü (IZA), Göç Politikası Enstitüsü (MPI), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) gibi kuruluşların yayınladığı raporlar ve seçilmiş ülkelerin sığınmacı eğitimleri ile ilgili yayınlanmış akademik makaleler esas alınarak oluşturulmuş ve doküman incelemesi yöntemi ile analiz edilmiştir.</p>	<p>Makale Türü Araştırma</p> <p>Makale Geçmişi Gönderim tarihi: 13.01.2020 Kabul tarihi: 24.04.2020</p> <p>Anahtar Kelimeler Sığınmacı, Sığınmacı Eğitimi, Göç</p>

Atf Bilgisi: Saklan, E. (2020). Seçilmiş bazı ülkelerde sığınmacı eğitim politikaları ve uygulamalarına bir bakış. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8 (14), 52-78.

Sorumlu yazar: Emine Saklan, e-posta: ehsaklan@gmail.com

* Bu çalışma Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK danışmanlığında hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir

An Overview of Education Policies and Practices Regarding Asylum Seekers in Selected Countries*

Emine Saklan^a

^a Assist.Prof.Dr., Tokat Gaziosmanpaşa University, Tokat, Turkey, ORCID: 0000-0001-6143-9955

ABSTRACT

The continued escalation of wars around the world, economic bottlenecks of people, displacement and unemployment are causing millions of people to migrate to developed European countries where they are believed to have various rights. Considering that migrants are staying in their country of origin in the long term and trying to adapt to the social, political and economic structure of the country, one of the top priority issues for the countries is undoubtedly the integration of asylum seekers. OECD countries say that education is crucial for asylum seekers to adapt to labour markets and their participation in society and to ensure future economic growth. It can be said that the policies developed on education, migration and asylum seeker have changed according to the level of development of the countries and there have been differences in practices. While adaptation programmes for asylum seekers are implemented in developed countries, asylum seekers in developing countries can be directly included in the training processes. The aim of this study is to examine the asylum seeker education policies and practices of Germany, Sweden and Austria, which are the most migratory countries in Europe. Survey data, International Development and Cooperation Organization (OECD), Global Migration Data Analysis Centre (GMDAC), International Organization for Migration (IOM), The Institute for the Study of Labor (IZA), Migration Policy Institute (MPI), United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) related to asylum seekers education in selected countries by organizations such as published reports and academic articles published with the method and created on the basis of document review were analyzed.

Article Type
Research

Article Background
Received:
13.01.2020
Accepted:
24.04.2020

Key Words
Asylum Seekers,
Education of Asylum
Seekers, Migration

To cite this article: Saklan, E. (2020). An overview of education policies and practices regarding asylum seekers in selected countries. *International Journal of Turkish Educational Sciences*, 8 (14), 52-78.

Corresponding Author: Emine Saklan, e-mail: ehsaklan@gmail.com

* This paper was prepared from a doctoral dissertation (Advisor: Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK)

Giriş

Savaşların şiddetini artırarak devam etmesi, milyonlarca insanın yaşamlarının tehlikeye girmesi, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamamaları ve yoksullukla mücadele etmeleri, ekonomik anlamda ciddi bir mücadele vermeleri, işsizlik gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaları ve geleceğe ilişkin beklentilerinin giderek azalması sonucu neredeyse tüm toplumsal düzenin etkilendiği göç olgusu ortaya çıkmıştır. Göç etmek zorunda kalan insanlar, tüm yaşamlarını geride bırakıp, başta komşu ülkelere sığınırken, birçoğu daha iyi yaşam koşullarının olduğu, kendilerine çeşitli hakların verildiğine inandıkları Avrupa ülkelerine gitmek istemektedirler.

Avrupa ülkeleri 1950'li yıllarda işgücü gereksinimlerini karşılamak için farklı ülkelerden göç almışlardır. 1973 yılında ortaya çıkan ekonomik kriz sonucu yaşanan durgunluk, göçleri azaltsa da yıllar içerisinde sığınmacıların Avrupa ülkelerine iş ve yaşam umuduyla gelmeleri devam etmiştir (Mitchell ve Russell, 1998, s. 76). Göç edenlerin uzun vadede göç ettikleri ülkede kaldıkları ve ülkenin sosyal, politik ve ekonomik yapısına uyum sağlamaya çalıştıkları düşünüldüğünde ülkeler için en öncelikli konulardan biri kuşkusuz sığınmacıların uyumudur. Ülkelerin bu konuda sığınmacılara yerleşik halkla eşit düzeyde sosyal, ekonomik ve politik haklar verilmesini benimsemeleri gerekmektedir (Castles ve Miller, 1998).

1960'lı yıllardan beri neredeyse üç katına çıkan sığınmacı sayısı karşısında Almanya, Belçika, Avusturya, Fransa, Hollanda, İsveç, Avustralya, Yeni Zelanda, Kanada, Lüksemburg gibi ülkeler -ki bazılarında sığınmacı nüfusu % 20,0'lere varmaktadır- başta olmak üzere OECD ülkeleri sığınmacıların işgücü piyasalarına uyum sağlamaları ve topluma katılımlarının gerçekleştirilebilmesi ve gelecekte ekonomik büyümenin sağlanabilmesi için eğitimin son derece önemli olduğu görüşündedirler. Buna rağmen söz konusu ülkelerde sığınmacı çocuklar nitelikli eğitime erişim, eğitime katılım, okula devam etme/edememe, okulda diğer öğrencilerden akademik olarak geride kalma, ekonomik sıkıntılardan kaynaklanan sosyo-ekonomik eşitsizlikler noktalarında sorunlar yaşamaktadırlar (Nusche, 2009, s. 6-7).

Özellikle son on yılda iç savaşların devam etmesi ve göç nedeniyle en çok etkilenen kesimin kadınlar ve çocuklar olması, göç edilen ülkeler başta olmak üzere birçok ülkenin etkili politikalar üretmesini ve uygulamasını gerekli ve zorunlu kılmaktadır. Politika üretilmesi gereken alanların başında da eğitim gelmektedir.

OECD ülkeleri, 2016 yılında bir milyona yakın insanın göçüne şahitlik ederken, 2018 yılına gelindiğinde bu sayı OECD ülkeleri için kaydedilen en yüksek olan 5,3 milyonu aşmıştır. Almanya söz konusu sığınmacıların neredeyse yarısına (% 27,0) ev sahipliği yaparken bunu ABD (% 17,0), Avusturya (% 11,9), İsveç (% 8,3) ve Kanada (% 6,0) takip etmektedir. Bir önceki yıl (2015) ile kıyaslandığında diğer ülkelerde sığınmacı artışı sabit düzeylerde seyrederken Almanya, İsveç ve Avusturya'da neredeyse iki katına çıkmıştır (OECD, 2019). Almanya, İsveç ve Avusturya, Avrupa Birliği ülkeleri arasında kişi başına en fazla sığınmacı kabul eden ülkelerin başında gelmektedirler (Landesmann ve Leitner, 2019). Özellikle 2015/2016 döneminde Almanya, İsveç ve Avusturya savaştan kaçan sığınmacıların ana hedef ülkeleri olmuştur. Aynı yıllarda Almanya'da yaklaşık 1,2 milyon, İsveç'te 199.000 ve Avusturya'da

131.000 sığınmacı kaydedilmiştir. Ek olarak sözü edilen ülkeler Avrupa ülkeleri arasında en yüksek sığınmacı kabul oranına sahip ülkelerdir. Avusturya'da 2016 yılında toplam sığınmacı kabul oranı % 72,0 iken bu oran Almanya ve İsveç'te % 69,0 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılına gelindiğinde kabul oranı sığınma başvurularının azalmasıyla birlikte Avusturya'da % 51,0'e, Almanya'da % 48'e ve İsveç'te % 44,0'e gerilemiştir (European Parliament, 2017).

Tablo 1.'de 2018 yılı sonunda alınan verilere göre bazı Avrupa ülkelerinde toplam sığınmacı sayılarına yer verilmektedir. Tablo 1. incelendiğinde Avrupa ülkelerinde yaşamlarına devam eden sığınmacının en yüksek Almanya'da olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla Fransa, İsveç, İtalya, Avusturya, Yunanistan, İsviçre izlemektedir.

Tablo 1. Avrupa ülkelerindeki toplam sığınmacı sayısı (2018)

Ülke	Sığınmacı Sayısı
Almanya	1.447.900
Fransa	458.919
İsveç	328.987
İtalya	295.599
Avusturya	173.195
Yunanistan	137.757
İsviçre	118.883
Hollanda	116.091
İspanya	101.597
Norveç	62.127
Finlandiya	28.344

Kaynak: UNHCR, 2019.

Araştırma kapsamında incelenen her üç ülke de sığınmacılar ile ilgili olarak insan haklarını koruma bağlamında önemli sözleşmelere imza atmıştır. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ni ve 1967 Ek Protokolü'nü onaylamışlar; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalamışlardır.

Amaç

Bu çalışmada Avrupa ülkeleri arasında son yıllarda en fazla göç alan ülkelere Almanya, İsveç ve Avusturya'nın sığınmacı eğitim politikaları ve uygulamalarının incelenmesi amaçlanmıştır. 2018 yılı sonu itibarıyla Almanya 1.447.900, İsveç 328.987 ve Avusturya 173.195 sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır (OECD, 2019; UNHCR, 2019).

Yöntem

Araştırmada OECD, GMDAC, IOM, UNHCR, IZA, MPI gibi kuruluşların sığınmacıların eğitimi ile yayınladığı raporlar (OECD Reviews of Migrant Education - Closing the Gap for Immigrant Students: Policies, Practice and Performance; OECD Thematic Review on Migrant Education Country Background Report; The Institute for the Study of Labor Discussion Paper, The Encyclopedia of Global Human Migration) ve bu konuda yazılmış akademik makaleler esas alınarak, ilgili ülkelerin sığınmacı eğitim politikaları ve uygulamaları incelenmiştir. Araştırmada doküman incelemesinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesinde temel amaç; araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz

edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Doküman incelemesi, doğrudan görüşme ve gözlem yapmanın olanaklı olmadığı durumlarda tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanılmaktadır. Doküman inceleme, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi içeren materyallerin analizidir.

Bulgular

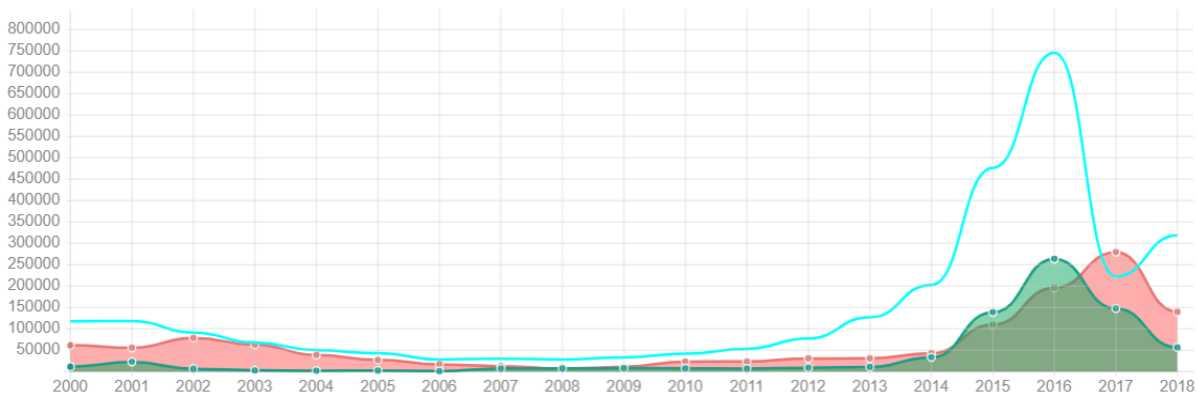
Avrupa ülkelerinde yaşanan göç, eğitim alanında çeşitli değişimler yaratmakta ve sığınmacı çocukların eğitimi siyasi anlamda hükümetlerin üzerinde durdukları ve politikalar geliştirdikleri bir konumda yer almaktadır. Eğitime, göçe ve sığınmacılık olgusuna dair geliştirilen politikaların ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre değiştiği ve uygulamalarda farklılıklar görüldüğü söylenebilir. Gelişmiş ülkelerde sığınmacılara yönelik hazırlık eğitim süreçleri ve uyum programları uygulanırken, gelişmekte olan ülkelerde sığınmacılar doğrudan eğitim süreçlerine dahil edilebilmektedirler (Dryden-Peterson, 2015). Bu bölümde Almanya, İsveç ve Avusturya'ya yapılan göçlerin tarihsel akışına yer verilmiş, sonrasında ülkelerin okul sistemi yapılanmaları ve sığınmacılara yönelik eğitim politikaları ele alınmıştır.

Almanya'da Sığınmacı Eğitim Politikaları ve Uygulamaları

Almanya, Avrupa'da sığınmacı sayısının hızlı bir şekilde arttığı ülkelerin başında gelmektedir. Sığınmacı sayısının artışı özellikle son yıllarda savaş nedeniyle ülkesinden kaçanlar nedeniyle daha da görünürlük kazanmıştır.

Almanya'nın Göç Tarihi

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Güney Avrupa'dan Almanya'ya düşük vasıflı işçiler gelmiştir. 1980'lerin sonu ise 'orta derecede eğitilmiş sığınmacıların gelişi' olarak nitelendirilmiştir (Ministry of Justice for Integration and Europe of the State of Hessen, 2012). Şekil 1.'de Almanya'ya gelen sığınmacıların yıllara göre değişimi görülmektedir.

Şekil 1. 2000-2018 yılları arasında Almanya'ya gelen sığınmacı sayıları (Kaynak: worlddata.info, 2019.)¹

¹ Şekilde en üst kısımda gösterilen alan toplam sığınmacı başvuru sayısını, orta kısımdaki yeşil alan başvurusu tanınmış kişi sayısını ve kırmızı alan ise başvurusu kabul edilmeyen sığınmacıların sayısını göstermektedir.

Şekil 1. incelendiğinde 2000-2014 yılları arasında ülkeye gelen sığınmacı sayısında belirgin bir dalgalanma söz konusu değildir. Özellikle 2005-2010 yılları arasında azalma eğilimi göstermiştir. 2015 yılına gelindiğinde Almanya, toplamda sayıları bir milyonu geçen ve bunların büyük çoğunluğunu Suriyelilerin oluşturduğu sığınmacı akını ile karşı karşıya kalmıştır (Global Migration Data Analysis Centre (GMDAC), 2016; Huggler ve Holehouse, 2015; Landry, 2015).

Almanya'nın Sığınmacı Eğitim Politikası

Almanya'nın anadili farklı olan sığınmacıların eğitimine ilişkin elli yılı aşan bir deneyimi ve bilgi birikimi vardır. Her ne kadar bu bilgi birikimi derin olsa da son yıllarda yaşanan sığınmacı akını karşısında Almanya, sığınmacı çocukların okullaşmaları ve okul başarıları konularında geçici çözüm yolları arama yoluna başvurmaktadır (Tekin ve Yüksek, 2017, s. 3).

Alman hükümeti daha iyi uyum politikaları geliştirmek, göç yönetimi sağlamak, göç ve uyum sistemlerini etkili bir şekilde yeniden yapılandırmak için bir dizi adım atmıştır. Bunun Almanya'da yaşayan kişiler için uyumlu topluluk ilişkilerini geliştirme zemininde yeni bir politika paradigması olduğu söylenebilir. İlgili politikalar arasında, hükümet ile sığınmacı kuruluşlar arasında güven köprüsü kurmak, topluluk oluşturma faaliyetlerini desteklemek, kapsayıcı politikaların yararlarını sığınmacılarla paylaşarak bu politikaların etkilerini dikkatle izlemek sıralanabilir (Süssmuth, 2009, s. 1).

Federal Göç ve Mülteciler Dairesi (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge) tarafından yürütülen 'Federal Entegrasyon Programı' ülkede göç yönetiminin sağlanmasında önemli görülmektedir. Program, ülkede sığınmacı çocukların eğitime katılımı, eğitim yaşamının sürdürülmesi, erken okul terkinin önlenmesi, meslek seçimi ve işgücü piyasasına girme gibi alanlar üzerinde yoğunlaşmaktadır (Bendel, 2014, s. 5).

Almanya Eğitim Sisteminin Yapılanması

Almanya'da eğitim programları eyaletler tarafından belirlenmekte ve anadili farklı olan sığınmacı çocukların eğitimleri konusunda bütünsel bir program bulunmamaktadır. Bu bağlamda ikinci dil olarak Almanca eğitimi ve anadili eğitimi konusunda eyaletler düzeyinde farklı uygulamaların yürütüldüğü söylenebilir. Almanya'da 1960'larda sığınmacıların eğitimi ile ilgili olarak tartışmalar ve uygulamalara 'acil bir soruna acil önlemler' anlayışı çevresinde yaklaşmış, sığınmacılara yönelik politikalar çoğunlukla geçicilik üzerine kurulmuş ve bu durum köklü reform yapılmasının önünde engel oluşturmuştur. Almanya'da sığınmacı çocuklar okullarda bir alt kesim (Unterschichtung) olarak sınıflanmış ve eğitim politikaları yıllar içerisinde sığınmacıların toplumda yaşadıkları eşitsizlikleri gidermede yetersiz kalmıştır (Tekin ve Yüksek, 2017, s. 4).

Almanya'da eğitim sisteminin sorumluluğu federasyon ve on altı eyalet (federal eyalet) arasında bölünmektedir. Eğitim, kültür ve bilim konularında yasal çerçeve niteliği olan Temel Kanun (2014); tüm okul sisteminin devletin denetimi altında olduğunu bildirmektedir. Dolayısıyla, Temel Kanun'a göre, eğitim, bilim ve kültür alanlarında (kültürel egemenlik

olarak adlandırılan) başlıca sorumluluk, 'Eyaletler'dedir. Eyaletlerin her birinde bulunan Eyalet Eğitim ve Kültür İşleri Bakanlıkları zamanla eğitim sistemlerinin düzenlenmesi konusunda bağımsız yasal düzenlemeler başlatmışlardır (Rogh, 2015, s. 1).

Almanya'da sığınmacı çocukların eğitim alanına katılımı modern topluma uyum sağlamak için önemli bir etmen olarak görülmektedir. Almanya Entegrasyon Raporu'na göre sığınmacı kişiler, sığınmacı olmayan kişilere göre daha düşük mezuniyet oranlarına ve mesleki niteliklere sahip olmaktadır. Orta öğretim mezunu olmadan okuldan ayrılan öğrenciler mesleki eğitimlerini de tamamlayamamaktadırlar. Almanya'da mesleki eğitimi tamamlama, çalışma hayatına girmek ve istihdamın sürekliliği için gerekli bir ön koşul olarak görülmektedir. Ayrıca yükseköğretim, işsizlik ve yoksulluğa karşı koruma işlevi görmektedir. Almanya'ya göç etmiş kişilerde bu oranın düşük olması, istihdam arayışları ve sosyo-ekonomik durumları için çok ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Alman Hükümeti, sığınmacı kökenli kişilerin eğitimi için çaba gösterilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Özellikle çocuklar ve gençler için eğitim harcamalarının karşılanması kararı alınmıştır (Anger, Erdmann, Plünnecke ve Riesen, 2010).

Almanya'da sığınmacı çocukların eğitimi temelde iki güncel sorun odağında tartışılmaktadır. Birincisi; dil yeterliliği, becerisi ve akademik başarısı düşük olan sığınmacı öğrencilerin sayıca fazlalığı; ikincisi ise sığınmacıların Alman toplumuna uyum sağlamada yaşadıkları isteksizlik ve yetersizliktir. Göç eden çocukların okul başarılarının artırılması, dil yeterliklerinin geliştirilmesi, toplumun kültürüne uyum sağlamalarının iyileştirilmesi ve kültürel çeşitliliğin yönetilmesi, Almanya'da ele alınan göç politikaları arasında ilk sıralarda yer almaktadır (Miera, 2009, s. 20).

Almanya son birkaç yıldır Suriye'de ve başka bölgelerdeki çatışmalardan kaçan bir milyondan fazla sığınmacıyı ülkesine kabul etmiştir. Eğitim sistemini ciddi bir şekilde etkileyen bu durum karşısında, Almanya'nın Bertelsmann Vakfı tarafından hazırlanan araştırmada (2017), ülke genelinde yaklaşık bir milyon yeni öğrenci barındırabilmek için 2025 yılına kadar 24.000 öğretmenin işe alınmasının gerektiği belirtilmiştir (Davis, 2017). Ayrıca Almanya'daki öğretmenler yeni gelen sığınmacı öğrencilerin gereksinimlerini nasıl karşılayabilecekleri konusunda eğitim görmemekte; Almanca'yı yeni öğrenen, aynı zamanda diğer öğrencilerle aynı yaşta bulunmayan öğrencilerle ilgili olarak nasıl çalışacakları ve onlara nasıl eğitim verecekleri konusunda çok kısıtlı bilgileri bulunmakta ve travma konusunda da çok az birikime sahip olmaktadır (Dryden-Peterson, Adelman ve Nieswandt, 2016). Ayrıca Almanya'daki sığınmacı öğrencilerle Alman öğrenciler arasında akademik olarak belirgin bir fark vardır ve sığınmacı öğrenciler genellikle olumsuz okul deneyimlerine sahiptirler.

Almanya uzun yıllardır çok kültürlü eğitimi, eğitim programlarının bir parçası olarak görmüşlerdir. Öğretmenler tarafından desteklenen öğrenciler daha az dışlayıcı davranışa uğramakta, daha az başarısız olmakta ve ülkeye, okula uyumları daha kısa sürede gerçekleşmektedir (Schroeder, 2016). Maurice ve Roßbach (2017, s. 50) Almanya'da eğitim sisteminin tüm birimleri ile 2014'ten sonra yoğunlaşan sığınmacıların eğitimine yönelik bilgi platformlarının oluşturulması, ek kapasitelerin sağlanması ve pilot projelerin yaşama geçirilmesi noktasında büyük yatırımlar ve çalışmalar yapıldığını belirtmektedir.

Diğer yandan, Alman okulları sığınmacıları eğitmek için çok esnek yaklaşımlar

geliştirmektedir. Okullarda iki model uygulanmakta; ilki sığınmacı çocukların diğer çocuklarla birlikte eğitim gördükleri model; diğeri ise yaşlarına göre ayrılmış ve diğer öğrencilerden ayrı eğitim gördükleri okul modelidir. İlkokul modeli, uzun yıllardır başta Türk öğrenciler olmak üzere sığınmacı öğrencilere eğitim vermektedir. Yine de Almanya, ülkeye yeni gelen öğrencilerini yetiştirmek için daha fazla öğretmene ve uzun vadeli öğrenme ortamlarının nasıl oluşturulacağı konusunu geliştirebilecek bir eğitim modeline gereksinim duymaktadır (Dryden-Peterson, Adelman ve Nieswandt, 2016).

Almanya Okul Sisteminde Sığınmacı Çocuklar

Almanya'da, Almanca'nın öğrenilmesi, eğitime erişim ve istihdam piyasasında başarılı olmanın ön koşulu olarak görülmektedir. Normal koşullarda düşünüldüğünde Almanya'ya gelen sığınmacı çocukların bir yıl içerisinde Almanca'yı öğrenebilmesi öngörülürken, aile ortamında Almanca konuşulmaması ve çocukların yaşamış oldukları travma, bu süreci uzatmaktadır. Erken çocukluk eğitimi merkezlerinde çocukların erken yaşta desteklenmesi, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirmesine yardımcı olan bir kamu hizmetidir. Almanya'da 3-6 yaş grubundaki çocukların % 92,2'si bir gündüz bakım çocuk merkezine devam etmektedir.

Almanya'da gündüz çocuk bakım kuruluşlarının amacı, her çocuğun bireysel öğrenme gereksinimlerini, kişiliklerini ve gelişim düzeyini desteklemektir. Ayrıca üç yaşın altındaki çocuklar için olan çocuk bakımının yaygınlaştırılması da desteklenmektedir (Erdmann, Plünnecke, Riesen ve Settes, 2011, s. 16). Almanya'da erken çocukluk eğitimi ve bakımı, yalnızca devlet tarafından organize edilen okul sisteminin bir parçası değil, neredeyse tamamen çocuk ve gençlerin sosyal refahı için kendini adayan bir etmen görünümündedir (Rogh, 2015, s. 2).

Almanya'da erken çocukluk eğitimi ve bakımı altı yaşına kadar çocuklar için eğitim kurumları tarafından sağlanmaktadır. Kurumlar üç yaşın altındaki çocuklar ve üç-altı yaş arasındaki çocuklar için ayrı bakım hizmeti sunmaktadır. Erken çocukluk eğitimi ve bakım programlarına katılmak zorunlu değildir (OECD, 2015c). 1964 yılında Alman Eğitim Yasası'nda yapılan bir değişiklikte altı yaşına giren tüm çocukların zorunlu eğitime başlamasına karar verilmiş ve zorunlu eğitim dokuz yıl olarak belirlenmiştir. Yasal oturma izni olmaksızın sığınmacı çocuklar için zorunlu eğitim konusundaki yönetmelikler eyaletlerde farklılık göstermektedir. Bununla birlikte, eyaletlerin çoğunda, sığınmacı çocukların düzenli olarak derslere ve diğer etkinliklere katılmaları zorunlu tutulmaktadır (Rogh, 2015, 7).

Almanya'da sığınmacılara yönelik eğitim hakkı zorlayıcı olmayan federal ve eyalet yasalarıyla yürütülmektedir. Bu durumda sığınmacıların eğitim sistemine katılmaları, eyaletlerde ve hatta aynı eyalet içindeki farklı okullarda bile değişiklik gösterebilmektedir. Eğer sığınmacı öğrenciler okula geldiklerinde Almanca bilmiyorlarsa kendilerine özel 'yeni gelen sınıfları' ya da 'hoş geldin sınıfları' açılmakta ve bu sınıflarda bir yıla kadar eğitim görebilmektedirler. Sığınmacı öğrenciler Almanca öğrendikleri zaman birlikte eğitime alınmaktadırlar. Bazı okulların uygulamış olduğu sistemde ise sığınmacı öğrenciler diğer öğrencilerle birlikte eğitim alabilmekte; yalnızca Almanca eğitimini farklı sınıflarda almaktadırlar. Almanya'da eğitimin Almanca yapılması ve anadilde eğitimin sistem içinde yerinin olmaması nedeniyle farklı uygulamalar ortaya çıkabilmektedir (Tekin ve Yüksek, 2017, s. 4).

Almanya’da zorunlu eğitim 6 yaşında başlayıp (bazı eyaletlerde 5 yaş) 18 yaşına kadar devam etmektedir. Çocuklar dördüncü ya da altıncı sınıfa kadar ilköğretime devam edip daha sonra ilkokul/ilköğretim okullarındaki başarıları temelinde farklı ortaokul türlerine (Hauptschule, Realschule veya Gymnasium) dağıtılırlar (Fernandez-Kelly, 2012, s. 6). Alman eğitim sistemi kendi içerisinde farklılıklar taşıyan ve çoklu eğitim seçenekleri içeren karmaşık bir sisteme sahiptir. Alman eğitim sisteminde ortaöğretim okulları üst düzey lise (Gymnasium), orta düzey lise (Realschule) ve alt düzey ortaokul (Hauptschule) olmak üzere üç farklı ortaöğretim seviyesine ayrılmaktadır.

Gymnasium en katı tutuma sahip orta öğretim türüdür, onu ‘Realschule’ ve Hauptschule izlemektedir. Özel gereksinimli çocuklar için de özel okul türleri bulunmaktadır. Alt düzey ortaokul (Hauptschule) veya orta düzey liseden (Realschule) mezun olduktan sonra, öğrenciler belirli alanlarda mesleki eğitim alabilirler. Üst düzey liseden (Gymnasium) mezun olduktan sonra, öğrenciler, çeşitli sınıf konularında yeteneklerini gösteren, uzun süren ve yoğun bir sınav olan Abitur’u alırlar. Abitur, bir üniversiteye kabul için ön koşul olmakla birlikte, Abitur’un tamamlanmasından bir yıl önce, uygulamalı bilimler üniversitesinde (Fachhochschulreife) bir kursa başlanabilir. Ayrıca Gesamtschule, çocukların, ilkokuldan sonra en az 9. veya 10. sınıfa kadar eğitim görebildikleri, geleneksel okul sisteminin alternatifi sayılabilecek ortaokul/lise düzeyindeki bir okul türüdür (Korntheuer, Pritchard ve Maehler, 2017, s. 11; OECD, 2014).

Eğitim sisteminde takip edilen seçici uygulama, sığınmacı çocukların sosyal olarak gelişmelerini sınırlandıran bir özellik göstermektedir. On yaş dolayında uygulanan okul seçimi, sığınmacı çocuklar için çok erken olmakta ve onların gelecek yaşamlarını etkileyebilmektedir (Bendel, 2014, s. 11).

İlköğretim düzeyini tamamlayan sığınmacı öğrenciler kendi ilgilerine, yeteneklerine ve akademik başarılarına uygun okullara değil, yaşadıkları yere yakın veya kontenjanı uygun olan okullara yerleştirilmektedirler. Sığınmacı öğrencilerin bir üst seviyedeki okullara geçişi her ne kadar olanaklı gibi görünse de uygulamada öğrencilerin zorlandıkları ve sıkıntı yaşadıkları bir konudur. Almanya’da öğrencilerin çok erken yaşlarda, farklı okullara ayrılıyor oluşu ve bu karardan dönülmesinin çok zor oluşu Alman eğitim sisteminin en çok eleştirilen yönlerinden birisidir (Nohl, 2014, s. 110).

Almanya’da okulöncesi eğitime Alman çocuklarının oldukça büyük bir bölümü (% 94,7) katılmaktadır (Eurydice, 2020). Yalnız bu oran sığınmacı çocuklarda daha düşük düzeyde kalmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında en başta sığınmacı ailelerin çocukları okula göndermeme eğilimi yatmaktadır.

Almanya’da bazı sığınmacı kökenli ailelerin çocuklarını erken çocukluk eğitimi merkezlerine göndermeme eğiliminin nedenleri arasında, ‘sosyo-yapısal özellikler, dil zorlukları, bilgi eksikliği ve aile dışında çocuk bakımı konusunda farklı kültürel yaklaşımların olması’ gibi etmenler gösterilmektedir. Almanya’da sığınmacı çocukların eğitimi konusunda devam eden dil yetersizlikleri, okul, aile ve eğitim gereksinimlerinin karşılanmasında yaşanan eksiklikler ve çocukların eğitime erişimleri tartışmaların merkezinde yer almaktadır (Dryden-Peterson, Adelman ve Nieswandt, 2016). Almanya’nın sığınmacı öğrencilerin eğitimlerine ilişkin ele almış olduğu politikalar şunlardır:

- Sığınmacı öğrencilere sağlanan eğitim olanaklarının iyileştirilmesi ve fırsat eşitsizliğinin ortadan kaldırılması,
- Sınıf tekrarlarının önlenmesi,
- Sığınmacı öğrencilerin alt düzey ortaokullarda yığılmasının önüne geçilmesi,
- Öğrencileri erken yaşlardan itibaren izleyerek, ilgi ve yeteneklerine uygun mesleki seçimlerin yapılması,
- Sığınmacı öğrencilerin okul dışı zamanlarda okul gezileri, spor, müzik ve kültür etkinlikleri gibi etkinliklere katılma ve güdülenmelerini ve aidiyet duygularını arttırmak için çalışmalar yapılması.

Sığınmacı öğrencilerin, Alman öğrencilerle karşılaştırıldığında daha geç yaşta okula başladıklarını ve sınıf tekrarlama oranlarının daha fazla olduğunu belirten Koyuncu (2012, s. 36) Almanya'da her bir sığınmacı öğrenciye eşit fırsat veren bir okul sistemine gereksinim duyulduğunu ifade etmektedir.

Almanya'da sığınmacı çocukların uyum sorunları yaşamalarının nedenlerinden biri olarak çocukların eğitim sürecinde ayrımcılığa uğramaları gösterilmektedir. Ayrıca sığınmacı çocukların toplumsal olarak 'kaybeden' konumunda olduklarını düşünmelerine de yol açabilmektedir (Bade, 2009, s. 7).

Almanya'da sığınmacı öğrenciler için oluşturulan yeni gelen sınıflarında ders veren öğretmenlerin "yabancı dil olarak Almanca eğitimi" sertifikası olması yeterli görülmemekte; yani eğitim fakültelerinden mezun olma koşulu aranmamaktadır. Sığınmacı öğrencilere eğitim veren öğretmenlere diğer öğretmenlerden daha düşük ücret ödenmektedir (Groß, 2017).

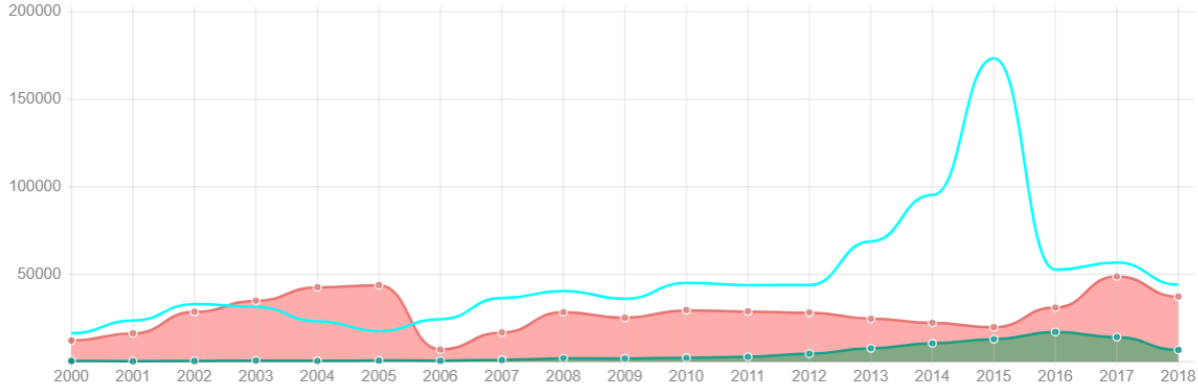
Gomolla (2013, s. 251) Almanya'da sığınmacı öğrencilere ders veren öğretmenlerin çok kültürlü ve çok dilli ortamlarda ne şekilde ders işlediklerine ilişkin oluşturulan birtakım eğitim programlarının varlığından söz etmektedir. Öğretmenler için hazırlanan bu programda, öğretmenlerin sığınmacı öğrencilerin ayrımcılıkla karşılaşmaması adına mücadele etme, önyargılı davranışları en aza indirme, kültürlerarası iletişim gibi konular yer almaktadır. Almanya'da sığınmacı öğrencilerin eğitiminde sığınmacı kökenli öğretmenler daha az yer almaktadır. Oysaki söz konusu öğretmenlerin eğitimde daha fazla yer alması, sığınmacı öğrencilerin eğitimine olumlu yönde katkı sağlayabilecek, okul başarılarını arttırabilecek, onlara kendi dillerinde eğitimin de daha değerli olduğu duygusunu verebilecektir.

İsveç'te Sığınmacı Eğitim Politikaları ve Uygulamaları

İskandinav ülkeleri (Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç ve İsveç), 1970'li yıllardan itibaren artan göç nedeniyle önemli kültürel ve sosyal değişimler yaşamışlar; nüfus, işgücü ve kültürel açıdan çok kültürlü politikalar konusunda siyasi adımlar atmaya başlamışlardır. İsveç yaklaşık on milyon nüfusa sahip, geniş refah sistemi ile tanınan, sığınmacılara yönelik liberal bir göç politikası izlemesi ile tanınan nispeten küçük bir ülkedir (Swedish Migration Agency, 2019).

İsveç'in Göç Tarihi

1970'li yıllara kadar İsveç'e yapılan göçler genellikle ekonomik nedenlerden dolayı olurken; 1970'lerde Şili, 1980'lerde Polonya, İran ve Irak, eski Yugoslavya, Somali ve 1990'da Afrika'nın diğer kesimlerinde olduğu gibi siyasi olayların ardından gelen göçler döneme damga vurmuştur (Taguma, Kim, Brink ve Teltemann, 2010, s. 7). Şekil 2.'de İsveç'e gelen sığınmacıların yıllara göre değişimi görülmektedir.

Şekil 2. 2000-2018 yılları arasında İsveç'e gelen sığınmacı sayıları (Kaynak: worlddata.info, 2019)

Şekil 2. incelendiğinde 2000-2012 yılları arasında ülkeye gelen sığınmacı sayısında belirgin bir artış söz konusu değildir. 2012-2015 yılları arasında sığınmacı sayısındaki artışın yükseldiği görülmektedir. 2016 yılından itibaren ise sığınmacı sayısında bir düşüş söz konusudur.

İsveç'e yönelik göçler genellikle çalışma ve eğitim amaçlı olsa da son yıllarda -özellikle son on yılda- dünya genelinde artan savaş olayları nedeniyle, Irak, Somali, Afganistan ve Balkan ülkelerinden (Yunanistan) gelen sığınmacı artışı, göçlerin temel nedeni olmuştur (Jonsson, 2007). 2015 yılında İsveç, başta Suriye, Irak ve Afganistan olmak üzere 163.000 sığınmacıyı kabul etmiştir (Swedish Migration Agency, 2019). İsveç nüfusunun yaklaşık % 20,0'si yabancı kökenli sığınmacılardan oluşmakta ve İsveç Avrupa ülkeleri arasında en fazla sığınmacıyı kabul eden ülkeler arasında yer almaktadır (Rydin, Eklund, Högdin ve Sjöberg, 2012, s. 182-184).

İsveç'in Sığınmacı Eğitim Politikası

İsveç 1970'lerin ortalarından beri sığınmacılar için çok kültürlü bir bütünleştirme politikası izlemektedir. Avrupa bağlamında değerlendirildiğinde Belçika ve Hollanda'daki uyum politikaları ile İsveç sığınmacı politikası en ilerici politikalardan biri olarak görülmektedir. İsveç Eğitim Yasası'na göre tüm çocuklar ve gençler cinsiyetine, coğrafi yerleşimine, sosyal ve ekonomik koşullarına bakılmaksızın eşit kabul edilmektedirler. Ülkede sığınmacı çocuklara her okul türü için eşit olanaklar sunulmaktadır (Skolinspektionens Rapport, 2019).

İsveç'te oturma izni alan sığınmacı çocukların İsveç toplumuna katıldığı varsayılır ve çocukların okulöncesi eğitime katılmaları devletin sorumluluğu altındadır. Çocukların erken yaşlarda kişilik gelişimleri önemli görüldüğü için, İsveç'te çocukların okulöncesi eğitime katılım oranı oldukça yüksektir (% 90,0). Sığınmacı çocuklar için de kendi kültürel

değerlerinin farkında olmaları ve içinde buldukları topluma uyum sağlayabilmeleri açısından politika belgelerinde sıklıkla göç yönetimi ve sığınmacı çocukların eğitimi yer bulmaktadır (Lunneblad, 2017, s. 5). Sığınmacı aileler ve çocukları hem işgücü piyasasında istihdam edilmede hem de eğitim düzeyi ve okuryazarlık yeterliliğinde İsveçlilere göre geride kalmaktadırlar. Bu nedenle İsveç hükümeti ülkeye göç eden kişiler için uyum politikalarının ve bakanlıklar, hükümet ve yerel girişimler arasındaki köprülerin geliştirilmesi için yoğun çaba göstermektedir (Aycan Çelikaksoy ve Wadensjö, 2015; OECD, 2015d).

İsveç, kapsayıcı, demokratik bir eğitim sistemine sahiptir ve sığınmacı öğrencilerin eğitim durumlarını iyileştirmek için önlemler almaktadır. Örneğin hükümet; ilgili bakanlıklarla birlikte okullarda uygulanmak üzere 'Çokkültürlülük için Fikir Okulları' projesini başlatmış ve farklı etnik, sosyal, dilsel ve kültürel geçmişi olan sığınmacı öğrenciler için eşit fırsatlar yaratmaya yönelik çalışmalar yürütmüştür. Bakanlık ayrıca sığınmacı öğrencilerin gereksinimlerini karşılamak üzere yalnızca dil derslerine giren öğretmenler değil, alan ve sınıf öğretmenlerinin de eğitim almaları gerektiğini belirtmekte, bunun için çeşitli kurslar, eğitimler vb. düzenlemektedir. Okul yöneticilerine de okullarında 'bütünsel okul yaklaşımı'nı uygulamaları için liderlik eğitimleri verilmektedir. Bunların dışında İsveç'in sığınmacı öğrencilerin eğitimlerine ilişkin almış olduğu önlemler şu şekilde sıralanabilir (Nusche, Shewbridge ve Rasmussen, 2009, s. 52):

- Ülkeye yeni gelen sığınmacı öğrencilerin, özellikle de yaşları diğerlerinden büyük olanların, destek programlarına alınarak, olası eğitim açıklarının kapatılması,
- Yerel yönetim bağlamında belediye yöneticilerinin sığınmacı eğitimi alanlarında özerklik ve yenilikçiliği yerine getirme kapasitelerinin geliştirilmesi,
- Bütüncül bir hükümet anlayışıyla, okullarda oluşan yoğunlaşmanın okullaşma sonuçlarına olumsuz etkilerinin hafifletilmesi,
- Sığınmacı öğrencilerin İsveçli öğrencilerden farklı olarak belli okul türlerinde yoğunlaşmalarının önüne geçilmesi,
- Sığınmacı öğrencilere eğitim veren öğretmenlere ve okul yöneticilerine, çok kültürlü eğitim ortamlarında eğitim vermenin olası zorlukları ile baş edebilmeleri için gereken desteğin verilmesi,
- Sığınmacı öğrencilerin yoğunlaştığı okullarda ve bölgelerde genel akademik başarının düşmesinin önüne geçecek uygulamaların yaşama geçirilmesi,
- Sığınmacı aileler ile okul arasındaki iletişimin güçlendirilmesi,
- Sığınmacı öğrencilerin eğitim olanaklarının iyileştirilebilmesi, politika ve uygulamaların ilerletilebilmesi için öğrencilere ilişkin verilerin sağlıklı bir şekilde tutulması.

İsveç Eğitim Sisteminin Yapılanması

İsveç'te eğitim, 'İsveç Ulusal Eğitim Kurumu' ve 'Okul Müfettişliği Birimi' olmak üzere iki merkezi yönetim birimi tarafından yürütülmektedir. İsveç Ulusal Eğitim Kurumu, tüm

öğrencilerin eşit bir şekilde eğitimden yararlanmasını sağlamak için eğitimin niteliğini ve etkinlik sonuçlarını iyileştirmek amacıyla belediyelerin ve okulların çalışmalarını yönlendirir, destekler, takip eder ve değerlendirir. Ayrıca engelli öğrencilere, çevre sorunlarına ve İsveç'e yeni gelen öğrencilerle ilgili konularda ulusal girişimleri eşgüdümle (Taguma, Kim, Brink ve Teltemann, 2010, s. 86).

Okul Müfettişliği Birimi ise okulöncesi faaliyetlerini, okul yönetimi ve yetişkin eğitimini denetlemekle yükümlüdür. Ayrıca mevcut yasaların ve yönetmeliklerin yerel makamlar tarafından uygulanmasını sağlar. Birimde ilgili kurumlara ek olarak İsveç hükümeti tarafından altı yıllığına atanan bir 'Çocuklar için Ombudsman Ofisi' bulunmaktadır. Ofis, 'Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre, çocukların ve gençlerin hakları (18 yaşına kadar) için çalışmakta; okulları ve gençlik kulüplerini ziyaret ederek gençlerle düzenli olarak iletişim kurmaktadır (Rydin, Eklund, Högdin ve Sjöberg, 2012, s. 191).

İsveç'te 'Uyum ve Cinsiyet Eşitliği Bakanlığı' tarafından belirlenen entegrasyon politikasının hedefleri, etnik köken ya da kültürel geçmişe bakılmaksızın herkes için eşit haklar, yükümlülükler ve fırsatlar sunmak olarak tanımlanmıştır. Ayrıca ülkeye yeni gelenler ile ilgili daha hızlı uyum politikaları geliştirmek, sığınmacıların işgücünde daha fazla yer almalarını teşvik etmek, eğitim kurumlarında sığınmacı çocuklar için daha etkili önlemler almak, tüm sığınmacılar için daha iyi dil öğrenme olanakları sağlamak, ayrımcılıkla mücadele etmede kararlı olmak gibi politikalar da geliştirilmektedir (Ministry of Education and Research, 2017).

İsveç'e gelen sığınmacı çocukların travmatik deneyimleri ile baş edebilmeleri ve diğer zorlukları aşmaları için onlara olabildiğince erken yaşlarda müdahale edilmektedir. Özellikle aileleri ekonomik anlamda zorlanan çocuklar için iyileştirme çalışmalarının önemine vurgu yapılmaktadır. İsveç'e gelen sığınmacı çocukların olabildiğince erken bir şekilde eğitime katılmaları için hükümet yoğun bir emek harcamaktadır. Buna karşılık 'İsveç Okul Müfettişliği' ve 'Göç Kurulu' sığınmacı öğrencilerin ülkeye gelişlerinden itibaren daha uzun süre eğitime erişmediğini saptamıştır (Rydin, Eklund, Högdin ve Sjöberg, 2012, s. 183).

İsveç'te 'Relearning to Learn (2002)' projesi kapsamında sığınmacı öğrencilere eğitim veren öğretmenler için bazı temel ilkeler belirlenmiştir. Buna göre sığınmacı öğrencilerle ilgili sorumluluğun yalnızca öğretmenlerde olmadığı ve olmaması gerektiği, 'ben yapabilirim' düşüncesinin en iyi çalışma yöntemi olduğu, öğretmenlerin sığınmacı öğrencilerin 'öğrenmeyi öğrenmek' zorunda olduklarını görmeleri gerektiği, içinde buldukları durumdan dolayı sığınmacı öğrencilerin sorumlu tutulmaması gerektiği, İsveçli öğrencilerin çözümün merkezinde yer alabileceği, sığınmacı öğrencilerin öğretmenlerinin, ek kaynaklara ve özel uzmanlık yeterliliklerine gereksinim duyabileceği, sığınmacı öğrencilerin öğrenme gereksinimlerinin ve kültürel geçmişlerinin dikkate alınması gerektiği, sığınmacı çocukların eğitimi için iyi uygulamaların başlatılmasının uyum sürecine katkısı olabileceği, üzerinde durulan noktalar arasındadır. Buna ek olarak İsveç Öğretmenler Birliği (Lararförbundet) sığınmacı çocukların eğitimleri ile ilgili politikaların uygulanması ile ilgilenmektedir. Birlik, sığınmacı çocukların eğitim olanaklarını iyileştirme ve öğretmenlere yardım etme, çokkültürlü bir ortamda öğretme ve öğrenmenin nasıl gerçekleştirileceği konularında çalışmalar yürütmektedir (Bourgonje, 2010, s. 47).

İsveç Eğitim Yasası, okulöncesi eğitimden yetişkin eğitime kadar olan tüm eğitim etkinliklerini kapsayan en kapsamlı yasal düzenlemedir. Eğitim Yasası 23 Mart 2010'da kabul edilmiş ve 1 Temmuz 2011 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır (Ministry of Education and Research, 2016).

İsveç'te eğitim ilk olarak 1882 İlköğretim Yasası'nın yürürlüğe girmesi ile ilköğretim düzeyi tüm çocuklar için zorunlu hale gelmiştir (Folkskolestadgan, SFS 1882, s. 8). Bununla birlikte, ilgili yasa yalnızca İsveç'te ikamet izni olan çocuklar için geçerlidir. İsveç'te sığınma talebinde bulunan çocuklar okula devam etme hakkına sahiptir ancak eğitim onlar için zorunlu değildir.

İsveç'te eğitim ücretsiz olup, öğretmen malzemeleri, okul yemekleri, sağlık hizmetleri veya okula ulaşım için öğrencilerden veya ailelerinden herhangi bir ödeme yapılması istenmemektedir. Yalnızca okulöncesi eğitim (gündüz bakımı) bir ücret karşılığında finanse edilmektedir. İsveç okul sistemindeki sığınmacı çocuklar İsveç Eğitim Yasası'na (1985) göre, ikinci dil olarak İsveççe ve aynı zamanda anadillerinde ayrı bir eğitim alma hakkına sahiptir (Ministry of Education and Research, 2017).

İsveç Okul Sisteminde Sığınmacı Çocuklar

İsveç'te okul sistemi zorunlu olan ve zorunlu olmayan eğitim şeklinde ikiye ayrılmıştır. Okulların sorumluluğu belediyelerdedir ancak; ülkede tüm okullar (kamu/özel) aynı yasal çerçeveye sahiptir (Eurydice, 2020). Okulöncesi eğitim, ilköğretim öncesi anasınıfı, öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için orta öğretim, yetişkin eğitimi ve Sami okulları (yarı göçebe olan yerli halkın çocuklarının devam ettiği okullar) zorunlu eğitim kapsamına girmemektedir (Ministry of Education and Research, 2016). İsveç okul düzeylerine aşağıda yer verilmektedir:

1. Okulöncesi eğitim (förskola): 6 yaşına kadar olan çocuklar içindir. İsveç'teki tüm çocuklar için okulöncesi eğitim verilmektedir. Okulöncesi eğitim İsveç'te zorunlu hale getirilmiştir (Eurydice, 2020).
2. Okulöncesi sınıfı (förskoleklass): 6-7 yaş arasındaki çocuklar içindir. Okulöncesi sınıfı İsveç'teki tüm çocuklara sunulmaktadır. Altı yaşındaki çocukların büyük çoğunluğu, bu okul temelli gündüz bakımı programına katılırlar ve böylece okulda öğrenme ortamına alışmaları sağlanır (Eurydice, 2020).
3. İlköğretim (grundskola): 7-16 yaş arasındaki çocuklar içindir. 1-9. sınıfları kapsamaktadır.
4. Orta öğretim (gymnasium): 10-12. sınıflar içindir ve üç yıl sürer. Zorunlu değildir, ancak öğrenci üniversite seviyesinde bir bölüm okumak istiyorsa orta öğretim, bir ön koşul düzeyindedir. Öğrenciler genel orta öğretim (% 51,0) ve mesleki orta öğretim (% 49,0) programlarında eşit dağılım göstermektedir.
5. Yükseköğretim: Orta öğretimde öğretilen konulara ve gelişmiş bilimsel (veya sanatsal) yöntemlere ve sonuçlara dayandığı için diğer orta öğretim sonrası eğitim türlerinden farklıdır. Çoğu yükseköğretim programı Bologna yapısını takip eder ve böylece lisans veya yüksek lisans dereceleri sağlar (Stanfors, 2014).

6. Yetişkin eğitimi: Sığınmacılar için İsveççe eğitimi verilmektedir. Sığınmacılar için İsveççe, yetişkin eğitimiyle bağlantılı olarak çoğu belediye tarafından verilmektedir. İsveç dışındaki bir anadili olan yetişkinler, işlevsel bir ikinci dil öğrenmek ve geliştirmek için İsveççe öğrenmeye teşvik edilirler (Swedish National Agency for Education, 2016).

Zorunlu eğitim ve lise seviyesindeki okullar, 1992 tarihli Okul Yasası ve 1994 tarihli Zorunlu Okul Yönetmeliği'ne göre ana dili İsveççe dışında olan öğrencilere, öğrencinin bu dil hakkında temel bilgiye sahip olması için anadil eğitimi sunmakla yükümlüdür (Bunar, 2015).

Anadil eğitimi öğrenci seçeneği, dil seçeneği veya okul seçeneği olarak çeşitli şekillerde yürütülebilir. Okul zamanı içinde olabileceği gibi okul dışı zamanlarda da eğitimler verilebilir. Öğrencilerin bireysel gereksinimlerine göre anadil eğitiminin süresi uzatılabilir. Ayrıca okullardaki eğitim programı sığınmacı öğrencilerin ülkelerinin edebiyat, tarih ve kültür alanlarını kapsamlı ve bu derslerde alınan notlar diğerleri ile eşdeğer kabul edilmelidir (Rydin, Eklund, Högdin ve Sjöberg, 2012, s. 192).

İsveç'te öğrencilerin yaklaşık % 20,0'si İsveççe dışında bir dil konuşmakta ve ülkede 100'den fazla farklı dil konuşulmaktadır. İsveç'te ilköğretim düzeyinde sığınmacı öğrencilerin İsveçli öğrencilere göre okuma oranlarının düşük olduğu saptanmıştır. Söz konusu boşluk özellikle İsveç'te doğmayan öğrencilerde daha belirgindir. Özellikle onbeş yaşındaki sığınmacı öğrenciler okumada, Matematik ve Fen bilimleri alanlarında İsveçli öğrencilere göre daha düşük başarı göstermektedirler. Öğrencilerin kesintiye uğrayan eğitim yaşamları, ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ve evlerinde konuştukları anadilleri sığınmacı öğrenciler ve diğer öğrenciler arasındaki farkı etkilemektedir (Jonsson ve Rudolphi, 2011, s. 487).

İsveç'te öğretmenlerin bir kısmı, başka bir ülkeden gelen çocuklara eğitim verme konusunda yeterli bilgi ve becerileri olmadığını, yeterli mesleki deneyime sahip olsalar bile çok dillilik ve çok dilli kültürlerarası bir yaklaşım temelli eğitim vermede yeterli destek görmediklerini, öğrencilerinin farklı kültürel geçmişleri nedeniyle zorluklar yaşadıklarını ve bu durumun kendilerinde baskı yarattığını ve sığınmacı öğrencilere diğerlerinden çok daha fazla destek verilmesi ve bireysel gereksinimlerinin daha fazla dikkate alınması gerektiğini belirtmektedirler (Bourgonje, 2010, s. 51-54).

İsveç hükümeti, İsveç Öğretmenler Birliği (Lararförbundet), öğretmenler, araştırmacılar ve üniversitelerle iş birliği yaparak okullara gönderilmek üzere, sığınmacı çocukların eğitimleri konusunda, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı konusunda farkındalık yaratmak ve sığınmacı çocukların eğitim kurumlarında karşılaştıkları zorluklara, göçün eğitim sistemlerinde yarattığı etkiye dikkat çekmek amacıyla çeşitli kitapçıklar hazırlamıştır (Fernández ve Kriegbaum Jensen, 2017, s. 9; Nygård, 2017).

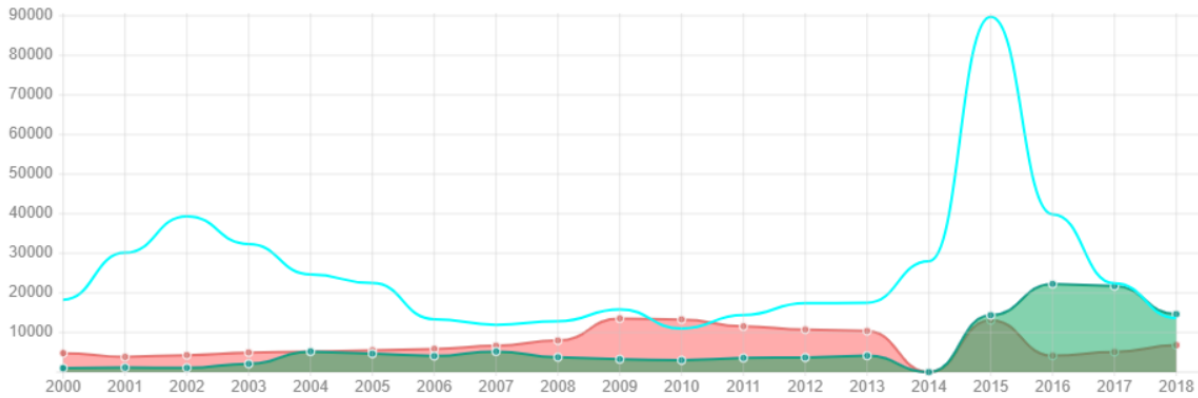
Avusturya'da Sığınmacı Eğitim Politikaları ve Uygulamaları

Avusturya, ülkesinde bulunan sığınmacı çocukların eğitim hakkını, ayrımcılıktan korunma, yaşama ve gelişme hakkını sağlamakla yükümlüdür. Bu bağlamda Avusturya hükümeti doğum, cinsiyet, ırk, statü, sınıf, dil veya inanç ayrımı yapılmaksızın hiçbir çocuğun ayrımcılığa uğramadan -özellikle refakatsiz kız çocuklarının- eğitime tam erişimlerini

sağlayacağını, engelli ve özel gereksinimleri olan çocuklar için nitelikli eğitim hizmeti sunacağını, ana dillerini geliştirmelerine yardımcı olacağını ve çocukların kültürel kimliklerini, değerlerini koruma altına alacağını, gençleri mesleki eğitime yönlendireceğini, yaşları küçük olan çocuklar için erken öğrenme programları sağlayacağını, çocuklara eğitimlerini tamamlamaları durumunda sertifika, diploma vs. belgeleri vereceğini kabul etmiştir (Sax, Ammer ve Mandl, 2012, s. 83).

Avusturya'nın Göç Tarihi

Son iki yüzyıl boyunca Avusturya göçün çeşitli uluslararası biçimlerine şahitlik etmiştir. 19. ve 20. yüzyılın başlarında sanayileşme ve kentleşmenin etkisiyle Avusturya topraklarına birçok göç akını yaşanmıştır. Bu dönemde göçmenler öncelikli olarak kent ve sanayi merkezlerine yerleşmiştir. II. Dünya Savaşı'nın sonunda, yabancı işçiler, köle işçiler, savaş esirleri, savaş sığınmacıları ve Doğu Avrupa'nın dört bir yanından gelen etnik Almanlar da dahil olmak üzere 1,4 milyon kadar yabancı Avusturya'ya göç etmiş ve kalıcı olarak yerleşmiştir. Avusturya 1945-1989 yılları arasında Doğu ve Orta Avrupa'daki rejimlerden kaçan sığınmacıların geldiği ülkelerinden biri olmuştur. Zaman içerisinde 1973-1989 arasında SSCB'den, 1956'da, Macaristan'dan, 1968'de Çekoslovakya'dan, 1981 ve 1982'de Polonya'dan, 1990'lı yıllarda Yugoslavya'dan ülkeye göç akını yaşanmıştır (Außenministerium Österreich, 2019). Şekil 3.'te Avusturya'ya gelen sığınmacıların yıllara göre değişimi görülmektedir.

Şekil 3. 2000-2018 yılları arasında Avusturya'ya gelen sığınmacı sayıları (Kaynak: worlddata.info, 2019)

Şekil 3. incelendiğinde 2002 yılında ülkeye göçün hızlandığı anlaşılmaktadır. Bu durum Asya ve Afrika ülkelerinden gelen, yeni sığınma başvurusu yapanların sayısının çokça arttığı bir döneme rastlamaktadır (Jandl ve Kraler, 2003). Sonrasında 2013 yılına değin belirgin bir artış gözlenmezken 2014 yılından itibaren bir-iki yıl içerisinde Afganistan, Irak, Suriye ve İran'dan (Außenministerium Österreich, 2019) gelen sığınmacı sayısının hızlıca yükseldiği görülmektedir. Avusturya'ya ülke nüfusunun yaklaşık % 1,0'ine eşdeğer olan 2014 yılına göre % 200,0 artışla yaklaşık 90.000 sığınmacı gelmiştir (Güney, 2017, s. 2). 2016 yılından bu yana ülkeye gelen sığınmacıların sayısında düşüş gözlenmektedir.

Avusturya'nın Sığınmacı Eğitim Politikası

Yasal düzenlemelerle de ortaya koyduğu üzere Avusturya'nın sığınmacı çocukların eğitimi için insan hakları temelli bir yaklaşım sergilediği ve ayrımcılık yapmadan tüm çocukların eğitime katılabilmeleri için eşit, psikososyal yardım içeren, kültürlerarası öğrenmeyi temel alan, çocukların özel gereksinimlerini önemseyen bir eğitim politikası izlediği belirtilebilir.

Avusturya Eğitim Sisteminin Yapılanması

Avusturya'da sığınmacıların eğitimi ve gereksinimleri konusunda uzun yıllardır sivil toplum kuruluşları ve yerel girişimler tarafından altmıştan fazla farklı politika, program, proje, araçlar geliştirilmiş, bu konuda farkındalık yaratılmaya çalışılmış; iyi uygulamaların ortaya konulması için çaba gösterilmiştir. Sığınmacı öğrencilerin eğitimde başarılı olmaları ve topluma uyum sağlayabilmeleri için 'Göç, Kültürler Arası Eğitim ve Dil Politikası Genel Müdürlüğü' kurularak, çalışmaların hükümet ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde yapılması kararlaştırılmıştır (Wroblewski ve Herzog-Punzenberger, 2009).

Avusturya eğitim sistemi farklı ve karmaşık denilebilecek bir ademi merkeziyet sistemi ile yürütülmektedir. Yasa ve uygulama alanlarında federal ve il düzeyindeki yetkililer birbirinden farklılaşan yetkilere sahiptir. Avusturya eğitiminin temeli 1962'de çıkarılan 'Okul Örgütü Yasası' ile düzenlenmektedir. Avusturya okul sisteminin bir diğer önemli özelliği, açıkça tanımlanmış bir hiyerarşiye sahip olan bürokratik temelidir.

Avusturya Okul Sisteminde Sığınmacı Çocuklar

Avusturya'da yaşayan her çocuğun altı yaşından itibaren dokuz yıl okula devam etmesi zorunludur (OECD, 2009). Bu koşula sığınmacı çocuklar da dahildir; çünkü sığınmacı çocukların okulöncesi eğitime başlama yaşı ne denli geç kalırsa sonraki eğitimleri de olumsuz etkilenebilecektir (Schnell, 2015). Avusturya'da anaokulu bir yıl zorunludur ve 3-5 yaş arasındaki çocukların % 85,0'i anaokuluna kayıt yaptırmaktadırlar. Bu oran aileleri lisans eğitimi almış çocuklarda % 97,0'ye kadar çıkabilmektedir. Ancak sığınmacı öğrencilerin ne oranda okulöncesi eğitime katıldıkları ile ilgili ulusal ve sağlıklı bir veri bulunmamaktadır. Bu bağlamda sığınmacı öğrencilere ilişkin veri eksikliğinin önüne geçmek gerekmektedir (Statistics Austria 2014; Wroblewski ve Herzog-Punzenberger, 2009).

Avusturya'da öğrenciler 6-10 yaş arası ilkokul (Volksschule); 10-14 yaş arası ortaokul (Hauptschule) ya da akademik ortaokul (Gymnasium/Unterstufe); 14-17/18/19 yaş arası lise eğitimlerine (Gymnasium/Oberstufe) ya da meslek okullarına devam etmektedirler. Çıkraklık, Avusturya'da mesleki nitelik kazanmanın başlıca yoludur. Her yıl okuldan ayrılanların yüzde 40,0'ı çıkraklık eğitimi almakta ve Avusturya'da yaklaşık 260 çıkraklık mesleği bulunmaktadır. Zorunlu eğitimden sonra, yükseköğrenim için farklı seçenekler bulunmaktadır. Orta düzeydeki orta öğretim teknik ve meslek yüksekokulları üç ya da dört yıl sürer ve üst düzey orta öğretim teknik ve meslek yüksekokulu, 'Matura' sınavıyla sona erer ve üniversite eğitimine erişim hakkı tanır. Öğretmen eğitimi için Üniversite Koleji, 'Fachhochschulen' (Uygulamalı Üniversiteler) ve diğer tüm üniversiteler, öğrencilerin 'Matura' sınavını geçmesini istemektedir (Sax, Ammer ve Mandl, 2012, s. 94).

Avusturya'daki sığınmacı öğrencilerin yaklaşık % 16,0'sı Almanca bilmekte ve onun dışında başka bir dil konuşmaktadır. Avusturya'da sığınmacı öğrenciler genellikle on yaş dolayında diğer öğrencilere göre akademik okuldan (Gymnasium) daha çok genel ortaokullara (Hauptschule) devam etme eğilimi göstermektedirler. Bu durum sığınmacı öğrencilerin belli okul türlerinde yoğunlaşmalarına yol açmaktadır. Avusturya'da 15 yaşındaki sığınmacı öğrencilerin akademik başarılarının ve okuma oranlarının Avusturyalı öğrencilere göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu durum ikinci kuşak olanlarda yani Avusturya'da doğanlarda daha belirgin olarak ortaya çıkmakta ve başarı ortalamaları oldukça düşük bir eğilim göstermektedir. Sığınmacı öğrencilerin yalnızca dördte biri OECD başarı ortalamalarını yakalayabilmektedirler (Salchegger ve Herzog-Punzenberger, 2016).

Avusturya, sığınmacı öğrenciler için eğitimde eşitliği destekleyen önlemleri uygulamaya koymakta ve sığınmacı öğrencilerin hem yerleşilen ülkenin dilini öğrenmeleri hem de kendi anadillerini unutmamaları, dil becerilerini geliştirmeleri için politikalar yürütmektedir. Avusturya'da Eğitim Bakanlığı'nun 'Çocuk ve Eşitlik Bakanlığı', 'Adalet Bakanlığı', 'Yerel Yönetim ve Bölgesel Kalkınma Bakanlığı' ve 'Eğitim ve Araştırma, Sağlık ve Bakım Hizmetleri Bakanlığı' ile birlikte sorumlulukları paylaştığı sığınmacı çocukların eğitimine ilişkin aldığı hedefler arasında; sığınmacı çocukların olabildiğince lise eğitimini tamamlama oranlarını arttırmak, sığınmacı öğrencilere ve onların öğretmenlerine kapsamlı destekler sunmak gelmektedir (Nusche, Shewbridge ve Rasmussen (2009, s. 24).

Avusturya'nın öğrenci nüfusundaki değişim ile okulların ve öğretmenlerin de gittikçe çeşitlenen öğrenci grubuna uyum sağlamaları kaçınılmazdır. Avusturya, sığınmacı öğrencilerin eğitimin her kademesinde Avusturyalı akranlarından okumada, matematikte ve diğer bilim dallarında daha düşük bir okul başarısı gösterdiğini açıklarken bu durumu; öğrencilerin sosyo-ekonomik farklılıklarına bağlamaktadırlar. Avusturya'nın sığınmacı çocukların eğitimi için aldığı önlemler ve gerçekleştirmeye çalıştığı politikalar şu şekilde belirtilebilir (Nusche, Shewbridge ve Rasmussen, 2009, s. 7):

- Sığınmacı öğrencilerin erken yaşlardan itibaren, erken çocukluk eğitimi ve bakımına katılımlarının sağlanması ve çocuklara dil desteği verilmesi,
- Sosyo-ekonomik açıdan olumsuz yaşam koşullarındaki bölgelerden gelmiş çocukların desteklenmesi,
- Zorunlu eğitim kademelerinde sunulan anadil eğitiminin güçlendirilmesi,
- Sığınmacı öğrencilere eğitim veren öğretmenlere ve okul yöneticilerine eğitim sürecinin yürütülmesi, öğrencilerle iletişim kurulması konularında destek olunması,
- Sınıflarda çok dilli eğitimin sistematik olarak geliştirilmesi,
- Öğretmenlerin sınıflardaki çeşitli kültürlerden gelen öğrencilerin eğitimlerinin nasıl sürdürüleceği konusunda eğitim almaları,
- Sığınmacı öğrencilerin eğitimlerinin etkili bir şekilde sürdürülebilmesi için hizmet öncesinde aday öğretmenlerine hem de mevcut okul yöneticilerine anadili eğitimi, kültürlerarası pedagoji ve yenilikçi pedagojik yaklaşımların öğretilmesi,

- Sığınmacı öğrencilere okul zamanı dışında da düzenli yarım günlük ek öğrenme olanaklarının sağlanması,
- Okullar ve sığınmacı aileler arasında iş birliğinin güçlendirilmesi,
- Okul yöneticiliğinin güçlendirilmesi ve farkındalığın artırılması,
- Sığınmacı çocukların mesleki eğitim ve bilgisayar okur-yazarlığı gibi uygulamalı beceriler edinmeleri için ilgili çalışmaların yerel girişimler iş birliğinde yapılması,
- Sığınmacı öğrencilerin erken yaşlarda belli okul türlerinde yoğunlaşmalarının önüne geçmek için gerekli önlemlerin alınması ve eğitim sisteminin daha kapsayıcı duruma getirilmesi,
- Öğrenci gelişiminin izlenebilmesi ve öğrencilerin desteklenebilmesi için etkili değerlendirme sisteminin uygulanması,
- Eğitim sisteminde politikaların uygulanmasına ilişkin sorumluluk paylaşımının etkin bir şekilde yürütülmesi.

Avusturya sığınmacı çocukları, dil engelinden kaynaklanan olumsuzluklara karşı korumak için çocukların, aynı yaştaki akranları ile notlandırılmaksızın iki yıla kadar okula devam etmelerini sağlayacak uygulamaya geçmiştir. Avusturya’da sığınmacı çocukların yanı sıra farklı bir dil bilgisine sahip olan öğrenciler için de anadilde eğitim verilmektedir. Avusturya’da zorunlu eğitime devam eden çocukların anadilinde dil eğitimi 1992-1993 öğretim yılından beri sağlanmaktadır. Almanca’dan farklı bir anadili olan öğrenciler, anadillerinde açılmış olan kurslara katılmaktadırlar. İlköğretim okullarında, özel okullarda ve orta öğretim okullarında anadil dersleri, isteğe bağlı ve haftada altı saate kadar ücretsiz olarak verilmektedir. Avusturya’da sığınma başvurusu yapan aileler ve çocukları için psikososyal destek ve temel hizmetler birincil önemdedir ve daha üst eğitime katılım için ön koşuldur (Silins ve Mulford, 2002, s. 432).

Avusturya’da sığınmacıların barınma ve gıda gereksinimleri tamamlandıktan sonra, eğitim çağındaki bulunan her çocuğun resmi eğitime katıldığı varsayılarak kendilerine tıbbi bakım, cep harçlığı [okul malzemeleri için para (azami 200 €)] sağlanmaktadır. Bununla birlikte, Avusturya Eğitim Sistemi’nin, okulda sığınmacı çocukların özel gereksinimlerini kapsamlı bir şekilde ele alan, belirli bütünleştirme programları, pedagojik önlemler veya projeler sağlamadığı/sağlayamadığı söylenmektedir. Sığınmacı çocukları içeren önlemler hala öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin bireysel katılımlarına bağlı, ilgili eğitim hizmetleri sağlayan devlet dışı öğelerin finansmanı ile karşılanmaktadır (Sax, Ammer ve Mandl, 2012, s. 94).

Almanca, İngilizce, Matematik, bilgisayar becerileri vb. nitelikleri kazandırmak için ve aynı zamanda psikoloji alanında uzmanlaşmış eğitim personellerini yetiştirmek amacıyla eğitimler verilmektedir. Sığınmacıların eğitime ve işgücü piyasasına katılımı önemli görülmektedir. Bu konuda bazı projeler hükümet tarafından destekleniyor olsa da; bunlar sığınmacı çocuklar

için, hükümetin kapsamlı eğitim bütünleştirme stratejisine dayanmamaktadır (Sax, Ammer ve Mandl, 2012, s. 96). 2010 yılında İçişleri Bakanlığı tarafından sunulan 'Entegrasyon için Avusturya Ulusal Eylem Planı'nda kırk sayfadan fazla sığınmacıların uyumundan söz ederken, çocuk sığınmacılardan hiç söz etmemesi dikkat çekmektedir. Ayrıca Avusturya henüz sığınmacı öğrenciler ve diğer öğrenciler arasındaki başarı farkını azaltmak için kapsamlı bir strateji geliştirmemiş, ulusal eşitlik ve sığınmacı eğitim politikalarının yürütülmesinde tutarlı bir yaklaşım benimsenmemiştir (Nusche, Shewbridge ve Rasmussen (2009, s. 21).

OECD Avusturya Göçmen Eğitim Araştırması İncelemeleri (2009) göstermektedir ki; Avusturya okullarına devam eden ancak daha önce kötü eğitim koşulları altında eğitim almış, Almanca yetersiz ve psikolojik açıdan olumsuz durumda olan çocukların okul yaşamlarında başarısız oldukları, eğitimlerini yarıda kestikleri ya da sona erdirdikleri; yalnızca birkaçının liseye ve üniversiteye devam edebildiği ortaya konulmaktadır. Bu nedenle Avusturya okul sisteminin eğitimde eşitliği artırmak ve olumsuzlukların üstesinden gelmek için göç eden çocuklarla daha fazla ilgilenmesi, federal ve eyalet makamları arasında daha tutarlı politikaların yürütülmesi, okullaşma sisteminin daha kapsayıcı hale getirilmesi, çocukların sosyo-ekonomik geçmişine bakarak erken yaşlarda ayrıma gitmekten kaçınmak, sığınmacı çocukların belli okul türlerinde yığılmasını önlemek ve eğitimi kapsayıcı duruma getirmek, dil desteğiyle ilgili tutarlı politikalar (hem Almanca, hem anadil dilleri için) oluşturmak, ailelerin ve yerel toplulukların eğitime katılımını güçlendirmek, öğretmenleri ve okul yöneticilerini farklılıklar karşısında hızlı bir şekilde önlemler almaları konusunda bilgilendirmek gerektiği belirtilmektedir (Sax, Ammer ve Mandl, 2012, s. 95).

Avusturya, öğrencilerin okulda başarı gösterebilmeleri için yeterli dil becerileri geliştirmelerine yardımcı olmanın önemini kabul etmiştir. Avusturya'da okullar hem anadil hem de ikinci dil olarak Almanca desteği sunmaktadır. Avusturya'nın 'Dil Eğitim Politikası Profili (LEPP)' geliştirme sürecine katılma kararı, tüm öğrencilere yüksek nitelikli dil geliştirme fırsatları sunma konusundaki kararlılığının bir işaretidir (Nusche, Shewbridge ve Rasmussen, 2009, s. 38-39; OECD, 2010).

Bir araştırmaya göre (Weiss, Unterwurzacher ve Strodl, 2007), Avusturya'da öğretmenlerin yalnızca yarısı eğitimde çok dilliliği eğitim sistemi için bir avantaj olarak gördüklerini açıklamışlardır. Ayrıca sığınmacı öğrencilerin dil gelişimine ilişkin sorumluluğun öğrencinin kendisine ait olduğu ve hiçbir şekilde okul sistemine ait olmadığı tutumu yansıtılmaktadır. Bu yaklaşım öğretmenlerin ilgili öğrencilere yönelik beklentilerinin düşmesi tehdidini ortaya çıkarmaktadır. Avusturya Eğitim Bakanlığı bu tutumun değiştirilmesi, öğretmenlerin sığınmacı öğrenciler için beklenti ve isteklerinin yüksek olduğu bir kültür yaratılması için kültürlerarası eğitim ve ikinci dil edinimi alanlarında öğretmenlerin mesleki gelişimini ve öğretmen uzmanlığını artırmak için önemli bir çaba göstermektedir (Nusche, Shewbridge ve Rasmussen, 2009, s. 46).

Tartışma

Almanya özellikle 2015 yılından bu yana sığınmacı öğrencilere ilişkin yoğunlaştırılmış dil kursları ve bire bir eğitim yoluyla sığınmacıların eğitim ve uyum süreçlerine katkıda bulunmaya devam etmektedir. Bununla birlikte Almanya Entegrasyon ve Göç Vakıfları

Uzman Konseyi (Expert Council of German Foundations on Integration and Migration) tarafından hazırlanan raporda eğitimciler, sığınmacı öğrencilerin eğitim sistemine uyum sağlamada zorlandıklarını ve okul sisteminde ilerleyen süreçte çeşitli sorunlar yaşamayacaklarının garantisini veremediklerini ifade etmektedirler. Ayrıca sığınmacıların birçoğu, dezavantajlı bölgelerdeki okullara yerleştirildikleri için, o bölgelerde çalışan öğretmenlerin halihazırda var olan yüklerinin üzerine yenilerinin eklenmesi gibi bir durum ortaya çıkmaktadır.

Almanya'da öğretmenlerin çoğunun, farklı kültürlerden gelen, farklı bir dini bağlamda büyüyen ve deneyimleri sonucunda sık sık travma ile mücadele eden öğrencilerle başa çıkmak için hazırlıklı olmadığı anlaşılmaktadır (Vergin, 2018). Bu durumda öğretmen sayısının yetersizliği ve sığınmacı öğrencilere eğitim verecek nitelikte ve donanımda öğretmenlerin eksikliği, Almanya'yı sığınmacıların eğitimlerinin sürdürülmesi noktasında zorlayan konuların başında gelmektedir. Ayrıca Almanya'nın her ne kadar anadili farklı olan sığınmacıların eğitimine ilişkin elli yılı aşan bir deneyimi ve bilgi birikimi olsa da sığınmacı çocukların okullaşmaları ve okul başarıları noktasında da çalışmalarının yetersiz kaldığını kabul etmektedir. Tüm bunların yanında Almanya sığınmacı öğrenciler konusunda sınıf tekrarlarının önlenmesi, sığınmacı öğrencilerin belli ortaokullarda yığılmasının önüne geçilmesi, öğrencileri erken yaşlardan itibaren izleyerek, ilgi ve yeteneklerine uygun mesleki seçimlerin yapılması, sığınmacı öğrencilerin okul dışı zamanlarda okul gezileri, spor, müzik ve kültürel etkinliklere katılma ve güdülenmelerini ve aidiyet duygularını arttırmak için çalışmalar yapılması vb. uygulamaları yaşama geçirmek için politikalar üretmektedir. Uzun vadede düşünüldüğünde ise Almanya'nın sığınmacı çocukların eğitimleri için kalıcı politikalar üretmesi gerektiği, daha fazla öğretmene ve öğrenme ortamlarının nasıl oluşturulacağı konusunda bir eğitim modeline gereksinim duyduğu anlaşılmaktadır.

İsveç'in sığınmacı çocuklar için yürütmekte olduğu eğitim politikaları ve uygulamaları genel olarak değerlendirildiğinde, sığınmacı çocukların eğitim sistemine katılımlarını destekleyecek önlemler aldıkları, sığınmacı çocukların kendi dil ve kültürel geçmişlerine saygı duyup, onları unutmamaları için ek öğrenme etkinlikleri düzenledikleri, İsveçli öğrenciler ve sığınmacı öğrenciler arasında uçurum oluşmaması için önleyici önlemleri uygulamaya koydukları söylenebilir. Tüm bu çabalara karşın sığınmacı öğrenciler İsveç eğitim sistemi içerisinde temel bazı sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Bunlardan ilki, sığınmacı öğrencilerin hem toplum düzeyinde hem de eğitim alanında toplumsal kabulünün yeterince sağlanamamış olmasıdır. İkinci olarak hükümet düzeyinde alınan politikaların, eğitim kurumları düzeyinde somut bir karşılığının olmamasıdır.

Bunar'a göre (2017) alınan yeni politikaların dersliklere ulaşmasını sağlamak, sığınmacılar, onların aileleri ve yerel halk arasındaki iletişim kanallarını işlevsel hale getirebilmekle mümkün olabilecektir. Ulusal Okul Müfettişliği tarafından, sığınmacı çocukları okullara nasıl kabul ettikleri, öğrencilerin önceki öğrenmelerini nasıl değerlendirdikleri hakkında Nisan 2017 sonunda yayınlanan raporda, sığınmacı öğrencilerin akademik ilerlemelerinin düzenli ve etkili bir şekilde izlenmediği ortaya konulmaktadır (Skolinspektionen, 2019). Ulusal düzeyde alınan kararların yerel kanallara yeterince ulaşmaması, kültürel farklılıklar nedeniyle öğretmenler ile sığınmacı aileler arasında oluşan boşluk, yetersiz destek yapıları (kaynaklar, bütünsel okul yaklaşımı ve işbirliği), çok sayıda sığınmacı öğrencinin ani gelişinden kaynaklanan derslik ve öğretmen eksikliği, sığınmacı ailelerin belirli mahallelerde yaşamaları

nedeniyle sığınmacı öğrencilerin belli okul türlerinde yığılma yaşamaları ve uzun süre ayrı sınıflarda eğitim görmeleri, uygulama ve karar verme süreçleri konusunda bilimsel olarak temellendirilmiş araştırma sonuçlarının eksikliği, sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları fiziksel ayrışma ve sosyal dışlanma (Ambrose, 2017) gibi olumsuz durumlar, İsveç'in sığınmacı öğrencilere yönelik eğitim politikalarında yaşamış olduğu sıkıntılı süreçleri ortaya koymaktadır (Bunar, 2015; Nilsson Folke ve Bunar, 2016).

İsveç eğitim sistemine sığınmacı öğrencilerin dahil edilmesine ilişkin en büyük zorluğun politika eksikliği değil, politika uygulaması olduğu sonucuna varılabilir. Sığınmacı öğrencilere anadil desteği ve İsveççe desteği verebilecek öğretmenlerin varlığı ve niteliği, sığınmacı çocukların okullara uyum sağlayabilmesinde bir ön koşul niteliği göstermektedir (Bunar, 2015). Sığınmacıların yoğun olarak gelmeye başladığı yıllardan itibaren İsveç'in, sığınmacıların eğitimi, destekleyici yapılar, tahsis edilen kaynaklar vb. açılardan önemli ölçüde gelişme kaydettiği ve politika reformlarını 'açıklık'la yürüttüğü söylenebilir (Skolinspektionen, 2019). Bununla birlikte, sığınmacıların sadece belirli okullara yoğunlaşması, günlük yaşamlarından sosyal anlamda dışlanması, öğretmenler ve sığınmacı aileler arasında kurulan zayıf ilişkiler, sığınmacıların eğitimlerine devam ettikleri okullarda gittikçe zorlaşan öğretim süreci vb. konular halen çözülmeyi bekleyen temel sorunlar arasında gösterilmektedir (Bunar, 2015; Jahanmahan ve Bunar, 2017).

Avusturya, sığınmacı öğrenciler için eğitimde eşitliği destekleyen önlemleri uygulamaya koymakta ve sığınmacı öğrencilerin hem yerleşilen ülkenin dilini öğrenmeleri hem de kendi anadillerini unutmamaları, dil becerilerini geliştirmeleri için politikalar yürütmektedir. Avusturya diğer ülkelerde gözlemlendiği gibi sığınmacı öğrencilerin erken yaşlardan itibaren, erken çocukluk eğitimi ve bakımına katılımlarını desteklemekte ve öğrencilere dil desteği vermektedir. Sığınmacı öğrencilerin anadil eğitimlerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütmekte ve sığınmacı öğrencilere eğitim veren öğretmenlere ve okul yöneticilerine eğitim sürecinin yürütülmesi konularında yardımcı olunacağını bildirmektedir. Bununla birlikte Avusturya'da sığınmacı öğrenciler hem akademik hem de toplumsal anlamda, öğrenimlerini ve gelişimlerini etkileyebilecek birtakım zorluklarla karşılaşmaktadır.

Avusturya'da okullarda tıpkı diğer ülke örneklerinde de söz edildiği gibi, sosyal ve duygusal destek eksikliği, sınıflardaki çeşitlilikle başa çıkmak için desteklenmemiş öğretmenler, yetersiz okul-aile işbirliği vb. sıkıntılar görülebilmektedir. Avusturya, yıllar içerisinde farklı bölgelerden insan hareketliliği ve çeşitliliği ile karakterize olmuş bir ülke olmasına rağmen, Avusturya eğitim sistemi içerisinde sığınmacı öğrenciler birçok alanda yerleşik nüfusun gerisinde kalmaya devam etmektedir. (EURYDICE, 2019; Trasberg ve Kond, 2017). Bununla birlikte son dönemlerde Avusturya'nın sığınmacı politikası, sığınmacıların sosyal haklara erişiminin kısıtlanması, çalışma veya refah politikalarından faydalanmamaları, ırkçı saldırıların hedefi olmaları, yerleşik nüfus arasında yabancı karşıtı düşüncelerin artması yönünde değişime uğramakta (Bundesministerium für Inneres, 2015) ve bu durum sığınmacı öğrencilerin dezavantajlı konumlarının derinleşmesine yol açmaktadır.

Kaynakça

- Ambrose, A. (2017). *Att navigera på en skolmarknad*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Anger, C., Erdmann, V., Plünnecke, A. ve Riesen, I. (2010). *Intearationsrendite. Volkswirtschaftliche effekte einer besseren integration von migranten*. Köln: Wirtschaft im Auftrag des Bundesministeriums fur Wirtschaft und Technologie.
- Außenministerium Österreich. (2019). <https://www.bmeia.gv.at/en/> adresinden alınmıştır.
- Aycan Çelikaksoy, A. ve Wadensjö, E. (2015). *Unaccompanied minors and separated refugee children in Sweden: An outlook on demography, education and employment*. Discussion Paper No. 8963. Germany: The Institute for the Study of Labor (Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit).
- Bade, K. J. (2009). Almanya’da entegrasyon ve katılımcılık. *Die Gaste*, 8, 3-9.
- Bendel, P. (2014). *Coordinating immigrant integration in Germany: Mainstreaming at the federal and local levels*. Brussels: Migration Policy Institute Europe.
- Bourgonje, P. (2010). *Education for refugee and asylum seeking children in OECD countries: Case studies from Australia, Spain, Sweden and the United Kingdom*. Belgium: Education International.
- Bunar, N. (2015). *Migration and education in Sweden: Integration of migrants in the Swedish education system*. NESET Country report Sweden.
- Bunar, N. (2017). *Migration and education in Sweden: Integration of migrants in the Swedish school education and higher education systems*. NESET II ad hoc question No. 3/2017.
- Bundesministerium für Inneres (BMI). (2015). *Vorläufige Asylstatistik*.
- Castles, S. ve Miller, M. J. (1998). *The age of migration: International population movements in the modern world* (s. 244-250). London: Mcmillan Press.
- Dettlaff, A. ve Fong, R. (2016). *Immigrant and refugee children and families*. New York: Columbia University Press.
- Dryden-Peterson, S. (2015). Refugee education in countries of first asylum: Breaking open the black box of pre-resettlement experiences. *Theory and Research in Education*, 14(2), 131-148. doi:10.1177/1477878515622703f
- Dryden-Peterson, S., Adelman, E. ve Nieswandt, M. (2016). *Inside Syrian refugee schools: Syrian children in Germany*. Washington: Brookings Institution Press. <https://www.brookings.edu/blog/education-plus-development/2016/05/23/inside-syrian-refugee-schools-syrian-children-in-germany/> adresinden alınmıştır.
- Erdmann, V., Plünnecke, A., Riesen, I. and Settes, O. (2011): *Bildungsmonitor 2011 - Fortschritte auf dem Weg zu mehr Wachstum und Gerechtigkeit. Forschungsbericht im auftrag der initiative neue soziale marktwirtschaft*. Köln: Institut der deutschen Wirtschaft.
- European Commission/EACEA/Eurydice. (2019). *Integrating students from migrant backgrounds into schools in Europe: National policies and measures*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Commission/EACEA/Eurydice. (2020). *Fundamental Principles and National Policies: Sweden*. <https://eacea.ec.europa.eu/national->

policies/eurydice/content/fundamental-principles-and-national-policies-80_en adresinden alınmıştır.

- Fernández, C. ve Kriegbaum Jensen, K. (2017). The civic integrationist turn in Danish and Swedish school politics. *Comparative Migration Studies*, 5(5), 1-20.
- Fernandez-Kelly, P. (2012). The unequal structure of the German education System: structural reasons for educational failures of Turkish youth in Germany. *Spaces Flows*, 2(2), 93-112.
- Global Migration Data Analysis Centre (GMDAC) (2016). *Migration, asylum and refugees in Germany: Understanding the data*. Global Migration Data Analysis Centre: Data Briefing Series.
- Gomolla, M. (2013). Schuleffektivität und die Verschiebung von Gerechtigkeitsdiskursen im Bildungsbereich. *Schweizerische Zeitschrift für Soziologie* 39 (2), 245-265.
- Güney, I. (2017). *Widening Access to Refugees: Responses of Austrian Public Universities*. Master's Thesis, Danube University, Krems.
- Huggler, J. ve Holehouse, M. (Ekim, 2015). Germany expects up to 1.5 million migrants in 2015. The Telegraph. <http://www.telegraph.co.uk> adresinden alınmıştır.
- Jahanmahan, F. ve Bunar, N. (2017). *Ensamkommande barn på flykt – berättelser om flyktingskap, resiliens och sårbarhet*. Socialvetenskaplig tidskrift (submitted).
- Jandl, M. ve Kraler, A. (2003). Austria: A Country of Immigration? <https://www.migrationpolicy.org/article/austria-country-immigration> adresinden alınmıştır.
- Jonsson, J. O. (2007). The farther they come, the harder they fall? First and second-generation immigrants in the Swedish labour market. *Immigrants in the Swedish labour market* (s. 451-505). Oxford: Oxford University Press.
- Jonsson, J. O. ve Rudolphi, F. (2011). Weak performance-Strong determination: School achievement and educational choice among children of immigrants in Sweden. *European Sociological Review*, 27(4), 487-508.
- Korntheuer, A., Pritchard, P. ve Maehler, D. B. (2017). *Structural context of refugee integration in Canada and Germany*. GESIS - Leibniz-Institut für Sozialwissenschaften. <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0168-ssoar-52101-0> adresinden alınmıştır.
- Koyuncu, Ü. (2012). Almanya'da göç ve eğitim. *Artı Doksan Dergisi*, 4, 36-39.
- Landesmann, M. ve Leitner, S. M. (2019). Recent refugee arrivals in Austria: Challenges to social and labour market integration. <https://wiiw.ac.at/recent-refugee-arrivals-in-austria-challenges-to-social-and-labour-market-integration-n-409.html> adresinden alınmıştır.
- Landry, O. (2015). Wir sind alle Oranienplatz! Space for refugees and social justice in Berlin. *Journal of Germanic Studies*, 51(4), 398-413.
- Lunneblad, J. (2017). Integration of refugee children and their families in the Swedish preschool: Strategies, objectives and standards, *European Early Childhood Education Research Journal*, 25(3), 359-369. doi: 10.1080/1350293X.2017.1308162.

- Maurice, J. ve Roßbach, H. G. (2017). Structural context of refugee integration in Canada and Germany. A. Korntheuer, P. Pritchard, D. Maehler (Ed.). *The educational system in Germany* içinde (s. 50-53). Köln: GESIS - Leibniz-Institut für Sozialwissenschaften.
- Miera, F. (2009). Comparing the differentiation within educational systems according to ethnicity and the 'selected minority ethnic groups'. B. Moldenhawer, F. Miera, J. Kallstenius, V. Messing and C. Schiff (Ed.). *Comparative report on education* içinde (s. 16-27). Budapest: Edumigrom Comparative Papers.
- Ministry of Education and Research (2017). Government policy. <http://www.government.se/government-policy/> adresinden alınmıştır.
- Ministry of Justice for Integration and Europe of the State of Hessen (2012). Statistical report on the education of children with an immigration background in Hessen: Preschool, primary, and secondary education 2011-2012. www.hmdj.hessen.de adresinden alınmıştır.
- Mitchell, M. ve Russell, D. (1998). Immigration, citizenship and social exclusion in the New Europe. R. Sykes and P. Alcock (Ed.). *Developments in European social policy convergence and diversity* içinde (s. 75-112). Bristol: The Policy Press.
- Nilsson Folke, J. ve Bunar, N. (2016). Educational Responses to Newly Arrived students in Sweden: Understanding the Structure and Influence of Post-Migration Ecology. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 60(4), 399-416.
- Nohl, A. M. (2014). *Kültürlerarası pedagoji* (R. N. Somel, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Nusche, D. (2009). *What works in migrant education? A review of evidence and policy options*. OECD Education Working Papers, No. 22, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/227131784531> adresinden alınmıştır.
- Nusche, D., Shewbridge, C. and Rasmussen, C. L. (2009). *OECD reviews of migrant education: Austria*. OECD: Organisation for Economic Co-Operation and Development.
- Nygård, O. (2017). Early tracking and immigrant optimism: a comparative study of educational aspirations among students in disadvantaged schools in Sweden and the Netherlands. *Comparative Migration Studies*, 5(20), 1-18.
- Rogh, W. (2015). Educational policies: Germany (2015). <http://www.perfar.eu/policy/education/germany> adresinden alınmıştır.
- Rydin, I., Eklund, M., Högdin, S. ve Sjöberg, U. (2012). Integrating refugee and asylum-seeking children in the educational systems of EU member states. A. Nonchev and N. Tagarov (Ed.). *Country report: Sweden* içinde (s. 182-215). Bulgaria: Center for the Study of Democracy.
- Salchegger, S. ve Herzog-Punzenberger, B. (2016). *Lesekompetenz und sozioökonomischer Status von Jugendlichen mit Migration shinter grund: Entwicklungen seit dem Jahr 2000 in Österreich, der Schweiz und Deutschland Silvia Salchegger*. Springer Fachmedien Wiesbaden. https://www.researchgate.net/publication/311504789_Lesekompetenz_und_soziokonomischer_Status_von_Jugendlichen_mit_Migrationshintergrund_Entwicklungen_seit_dem_Jahr_2000_in_Osterreich_der_Schweiz_und_Deutschland adresinden alınmıştır.

- Sax, H., Ammer, M. ve Mandl, S. (2012). Integrating refugee and asylum-seeking children in the educational systems of EU member states. A. Nonchev ve N. Tagarov (Ed.). *Country report: Austria* içinde (s. 77-108). Bulgaria: Center for the Study of Democracy.
- Schnell, P. (2015). Education: *Children of Turkish migrants in Austria are more disadvantaged than in other countries*. Erişim adresi: <https://www.fwf.ac.at/en/research-in-practice/project-presentations-archive/2015/pv2015-kw22/>
- Schroeder, J. (2016). Für ein freiheitliches und soziales bildungsrecht. Dimensionen einer bildungspolitik im asyl und in der duldung. *ISA Jahrbuch zur sozialen arbeit* içinde (s.158-172). Münster: Waxmann Verlag.
- Silins, H. ve B. Mulford (2002). Schools as Learning Organisations: The Case for System, Teacher and Student Learning. *Journal of Educational Administration*, 40(5), 425-446.
- Skolinspektionens Rapport. (2019). Rätten till kunskap: En granskning av hur skolan kan lyfta alla elever. www.skolinspektionen.se adresinden alınmıştır.
- Statistics Austria (2014): *Education in figures 2012/13 – Key indicators and analysis*. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/134EN.pdf adresinden alınmıştır.
- Süssmuth, R. (2009). *The future of migration and integration policy in Germany*. Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Svensk författningssamling. (1882). *Folkskolestadgan SFS*, 8.
- Swedish National Agency for Education (2016). <http://www.government.se/government-agencies/the-swedish-national-agency-for-education-statens-skolverk/> adresinden alınmıştır.
- Swedish National Agency for Education. Statistik om grundskolan. <https://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/grundskola> adresinden alınmıştır.
- Taguma, M., Kim, M., Brink, S. ve Teltemann, J. (2010). *OECD reviews of migrant education: Sweden*. OECD: Organisation for Economic Co-Operation and Development.
- Tekin, U. ve Yüksekler, D. (2017). *Göç ve eğitim: Türkiye’de ve Almanya’da aile dili okul dilinden farklı olan çocukların okullaşması: Çalıştay sonuç raporu*. Heinrich Böll Stiftung Derneği ve Anadolu Kültür Derneği. <https://tr.boell.org/tr/2017/08/22/goc-ve-egitim-calistay-sonuc-raporu> adresinden alınmıştır.
- The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2015c). *ISCED 2011 Operational Manual: Guidelines for Classifying National Education Programmes and Related Qualifications*. OECD Publishing.
- The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2014). *Education policy outlook Germany*. OECD: Education Policy Outlook.
- The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2019). *International migration outlook 2019*.
- The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2009). Thematic review on migrant education international questionnaire: Migrant education policies in response to longstanding diversity: Austria. <http://www.schule->

mehrsprachig.at/fileadmin/schule_mehrsprachig/redaktion/hintergrundinfo/pdfs/18847.pdf adresinden alınmıştır.

Trasberg, K. ve Kond, J. (2017). Teaching new immigrants in Estonian schools - Challenges for a support network. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 38, 90-100.

Vergin, J. (2018). *German school system is failing refugees*. <https://p.dw.com/p/2tXl9> adresinden alınmıştır.

Weiss, H., Unterwurzacher, A. ve Strodl, R. (2007). *Schülerinnen mit Migrationshintergrund an österreichischen Schulen: Probleme aus der Sicht der Lehrkräfte, Ergebnisse einer empirischen Untersuchung*. Vienna: Institute für Soziologie.

Wroblewski, A. ve Herzog-Punzenberger, B. (2009). OECD Review of Migrant Education- Country Background Report for Austria. www.oecd.org/dataoecd/8/26/42485003.pdf adresinden alınmıştır.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.